

KONTRAST U DJEČJEM LIKOVNOM IZRAZU

Šimičić, Marija

Undergraduate thesis / Završni rad

2024

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Split, Faculty of Humanities and Social Sciences / Sveučilište u Splitu, Filozofski fakultet**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:172:997406>

Rights / Prava: [In copyright](#)/[Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-11-29**

Repository / Repozitorij:

[Repository of Faculty of humanities and social sciences](#)

UNIVERSITY OF SPLIT

SVEUČILIŠTE U SPLITU
FILOZOFSKI FAKULTET
STUDIJ RANOG I PREDŠKOLSKOG ODGOJA I OBRAZOVANJA

Marija Šimičić

KONTRAST U DJEČJEM LIKOVNOM IZRAZU

Završni rad

Split, 2024.

Odsjek za Rani i predškolski odgoj i obrazovanje

Studij Ranog i predškolskog odgoja i obrazovanja

Predmet: Likovni izraz u ranom i predškolskom odgoju 2

KONTRAST U DJEČJEM LIKOVNOM IZRAZU

Studentica: Marija Šimičić

Mentorica: izv. prof. dr. sc. Marija Brajčić

Sadržaj

1. Uvod.....	1
2. Poticanje stvaralaštva.....	2
2.1. Aktiviranje sjećanja	2
2.2. Ilustracije.....	3
2.3. Usmjerenje opažanja	3
3. Vizualni jezik.....	4
4. Kontrast.....	4
4.1. Kontrast boje prema boji.....	6
4.2. Kontrast svijetlo - tamno.....	6
4.3. Kontrast toplo – hladno.....	7
4.4. Komplementarni kontrast.....	7
4.5. Simultani (istodobni) kontrast.....	8
4.6. Kontrast kvalitete	9
4.7. Kontrast kvantitete	9
5. Metodologija istraživanja.....	9
5.1. Cilj i istraživačka pitanja	10
5.2. Uzorak ispitanika i postupak istraživanja	10
6. Rezultati i rasprava	12
7. Analiza dječjih radova	16
7.1. Skupina dječjih radova s nedovoljno razvijenim osjećajem za kontrast.....	16
7.2. Skupina dječjih radova s djelomično razvijenim osjećajem za kontrast.....	18
7.3. Skupina radova s razvijenim osjećajem za kontrast	20
8. Zaključak.....	23
9. Literatura.....	26

1. Uvod

Kontrast je pojam koji je sveprisutan u našem životu i nalazi se svugdje oko nas. Od svakodnevnih životnih situacija preko književnosti do umjetnosti. Koristi se kako bi se istakle razlike, privukla pažnja ili stvorila dinamika. Kontrast u likovnoj umjetnosti “označava međusobno suprotstavljanje kvalitete i količine istovrsnih likovnih elemenata” (Jakubin, 1989, 67). Jedan je od kompozicijskih načela vizualnog jezika i dio je dječjih likovnih radova. Postoji više podjela kontrasta, a kako navodi Jakubin (1989) najbolju podjelu napravio je Johannes Itten. On je sistematizirao kontrastna svojstva boja i podijelio kontraste na kontrast boje prema boji, kontrast svijetlo - tamno, kontrast toplo - hladno, komplementarni kontrast, simultani (istodobni) kontrast, kontrast kvalitete i kontrast kvalitete. U ovom radu ćemo pokušati utvrditi sposobnost djece rane i predškolske dobi s obzirom na dob da uoče i koriste kontrast u svojim likovnim izrazima. Kako bi uopće nastali dječji likovni radovi potrebno je djetetu pružiti slobodu i potaknuti ga na stvaralaštvo, a to možemo postići aktiviranjem sjećanja, ilustracijama i usmjeravanjem opažanja. Prije samog početka prikupljanja radova motivirat ćemo djecu i pokušati pobuditi interes za likovno stvaralaštvo. Nakon što prikupimo radove, analizirat ćemo ih i s obzirom na određene karakteristike sistematizirati u tri skupine. U skupinu dječjih likovnih radova s nedovoljno razvijenim osjećajem za kontrast, s djelomično razvijenim osjećajem za kontrast i s razvijenim osjećajem za kontrast. Analizirat ćemo kako su djeca na svom likovnom radu koristila kontrast boje prema boji, kontrast toplo - hladno te kontrast kvalitete i pokušat utvrditi koju vrstu kontrasta djeca koriste i uočavaju najlakše, umjereno teško i najteže te ima li dob veze s njihovom sposobnošću uočavanja i korištenja kontrasta u likovnom izrazu.

2. Poticanje stvaralaštva

Da bi dijete stvorilo likovni rad potrebno je motivirati ga i potaknuti njegovo stvaralaštvo. To se može ostvariti na mnogo načina, ali najvažniji uvjet je da im je dana sloboda. Kada dijete ima slobodu stvarati i izražavati se kako želi ono će i učiti, uočavati, povezivati i ono najbitnije uživati u samom procesu. Pokretač stvaralaštva kod djece je njihov unutrašnji poriv za istraživanjem, radoznalost i interes. S toga je važno oslušivati djetetove potrebe i interese kako bismo se znali prilagoditi. “Kada neki oblik ili pojavu dijete vrlo pažljivo promatra, kada je njima potpuno zaokupljeno, onda uz vidljive podatke i činjenice otkriva i njihov smisao i značenje.” (Belamarić, 1986, 264). To pažljivo promatranje i zaokupljenost nazivamo stvaralačka percepcija. Nakon što je dijete opazilo i analiziralo motiv spremno je stvaranje odnosno likovno izražavanje. Na nekoliko načina možemo pobuditi dječji interes za likovnim izražavanjem, a to je aktiviranjem sjećanja, ilustracijama i usmjeravanjem opažanja. (Belamarić, 1986). Likovno izražavanje od najranije dobi do približno šest godina starosti znatno se razlikuje od kasnijih razdoblja. U procesu ranog likovnog izražavanja djeca prolaze kroz iste faze. Kako navode Zupančić i Hudoklin (2016) dijete u najranijoj dobi šara, većinom djeca u trećoj godini crtaju punoglavce, otprilike svako dijete na početku koristi jake i kontrastne boje a zatim postepeno dolazi do nijansi, svako dijete u određenoj dobi svoj likovni rad započinje vodoravnom crtom kojom označava tlo, djeca bojjaju oblake plavom bojom i koriste slične prirodne simbole. Slični likovni radovi djece do šest godina nisu znak loših, nekreativnih pedagoških utjecaja, nego su odraz dječjeg razvoja i njihovih faza.

2.1. Aktiviranje sjećanja

Jedan od načina pokretanja dječjeg interesa za likovno izražavanje jest aktiviranje sjećanja. To se provodi tako da se pokrene razgovor o nečemu što su djeca nedavno doživjela, vidjela ili posjetila. Tako aktiviramo njihova sjećanja i potičemo ih na promišljanje i pohranu tih informacija. Prilikom razgovora postavljamo im pitanja o tome što su sve vidjeli, čuli ili osjetili i što se sve dogodilo, te kada dobijemo odgovore postavljamo pitanja ponovo sve dok ne iscrpimo dječja sjećanja koja su bila potaknuta tim pitanjima. Možemo im postaviti pitanja o prostoru u kojem su se nalazili, o predmetima i bojama koje su uočili i slično jer djeca općenito vole unositi više podataka u svoje likovne radove. (Belamarić, 1986).

2.2. Ilustracije

Maštovitost je jedna od odlika koja krasi odrasle ljude, a pogotovo djecu. Kada djeci ponudimo slobodu njihovoj mašti nema kraja. Kako bi potaknuli dječju maštovitost najbolji način je ilustrirati različite pjesmice, priče, predstave ili događaje. Kako navodi Belamarić (1986) dijete ilustrira priču “Djed i repa”, a to je događaj kojem ono nikad nije prisustvovalo ni vidjelo nego ga sastavlja od poznatih podataka koje ima o priči. Kako su djeca maštovita i imaju slobodu u likovnom izražavanju nije strano da dijete krene dorađivati i nastavljati priču s nekim novim elementima. “Bogatstvo i originalnost dječje mašte uvjetovani su slobodnim, spontanim i osmišljenim vođenjem u likovnom izražavanju svega što čini okolinu i život djece. Tada ona imaju od čega tkati svoje vizije i ideje.” (Belamarić, 1986, 258).

2.3. Usmjeravanje opažanja

Usmjeravanje opažanja je najjednostavniji i prvi način poticanja gdje usmjeravamo pažnju djeteta na pojave, oblike, predmete, boje i ostale detalje koji su lako uočljivi. “Ono što će djecu najviše zaokupiti i zainteresirati bit će život, funkcija i svojstva oblika, zatim slijede zanimanje za dijelove oblika, pa za veličine, vizualna obilježja oblika. materijal, boju i detalje.” (Belamarić, 1986, 256). Kako ne bismo ograničili dječju slobodu i da bismo izbjegli nametanje vlastitog viđenja najbolji način za usmjeravanje opažanja jest postavljanje pitanja. Tako djetetu omogućujemo da izrazi svoje misli. To ostvarujemo postavljanjem pitanja “Što vidiš?” ili “Što se nalazi?”, a kako bismo dijete potakli na dublje razmišljanje i detaljniju analizu postavljamo pitanje “Što još možeš vidjeti?” ili “Što se još nalazi?”. Ako djeca to sama nisu opazila postavljamo im konkretnija pitanja gdje ih pitamo kakvog je nešto oblika, koje je boje i potičemo ga da što detaljnije opiše ono što vidi. Ako dijete kaže nešto što u zbilji nije tako njihove odgovore ne bismo trebalo korigirati već ih prihvatiti takve kakvi jesu. (Belamarić 1986). „Ako je na satovima likovnog stvaralaštva djeci omogućeno završiti likovni rad, njihovo osobno zadovoljstvo učinjenim potiče razvoj ustrajnosti kao karakterne osobine koju tada ne vežu samo uz likovnost.“ (Šarančić, 2014, 97).

3. Vizualni jezik

Vizualni jezik ima jednu od važnijih uloga u dječjem likovnom izrazu jer omogućuje djeci da izraze svoje unutarnje doživljaje. Huzjak (2002, 16) navodi da jezik „omogućuje komunikaciju potrebnu ljudskoj svijesti jednako s drugima, kao i sa samim sobom (jer jezično i opažamo i mislimo).“ On nam omogućuje da izražavamo misli i osjećaje, da razmišljamo, ali i oblikuje način na koji opažamo svijet oko sebe. Vizualni jezik se sastoji od paradigme (likovnih elemenata) i sintagme (kompozicijskih načela). Likovni elementi su točka, crta, boja, ploha, površina, masa i prostor, a kompozicijska načela su ritam, kontrast, proporcije, ravnoteža, dominacija, harmonija i jedinstvo (Huzjak, 2002). Kroz upotrebu osnovnih likovnih elemenata vizualnog jezika, poput boje, crte, plohe, djeca razvijaju svoje sposobnosti interpretacije i stvaranja. Kontrast, kao jedan od kompozicijskih načela vizualnog jezika, pomaže im da stvore dinamične i izražajne likovne radove.

4. Kontrast

Kontrast je pojam koji predstavlja suprotnosti i sveprisutan je u našem životu. Pojavljuje se svugdje oko nas, od svakodnevnih situacija do književnosti i umjetnosti. U svakodnevnom životu smo okruženi različitim kontrastima kao što su svijetlo i tama, dan i noć. Kontraste možemo primijetiti vizualno, ali isto tako mogu biti senzorni ili zvučni. Senzorno možemo osjetiti je li nešto vruće ili hladno, ima li nešto ugodan ili neugodan miris što je opet suprotnost odnosno kontrast. Zvučno možemo čuti je li nešto tiho ili glasno ili pak smirujuće ili uznemirujuće. U književnosti i likovnoj ili glazbenoj umjetnosti se često koristi kako bi se nešto naglasilo. U likovnoj umjetnosti kontrast „označava međusobno suprotstavljanje kvalitete i količine istovrsnih i raznovrsnih likovnih elemenata.“ (Jakubin, 1989, 67). Nastaje kombiniranjem suprotnog, odnosno različitih veličina, oblika, boja, crta, položaja. Kako bismo ga uočili potrebno je najmanje dva ili više elemenata staviti u odnos i usporediti. Kontrast možemo tražiti i po maksimalnim razlikama. Maksimalne razlike su ako je nešto malo, a nešto veliko, nisko ili visoko, oštro ili tupo, dugo ili kratko. (Huzjak, 2010).

Jakubin (1989) navodi da su boje prema kontrastnim svojstvima podijeljene na:

- a) Harmonične (slične) - u Ostwaldovom krugu susjedne
- b) Kontrastne (suprotne, različite) - u Ostwaldovom krugu se nalaze jedna nasuprot druge

Ostwaldov krug čistih boja sastoji se od 100 čistih boja u svim nijansama koje se dijele na osnovne, sekundarne i terciarne. Na desnoj polovini se nalaze žute, narančaste, crvene i grimizne boje, dok se s lijeve strane nalaze zelene, plave i ljubičaste boje. Prema Ostwaldovom krugu kontrastne boje se nalaze na suprotnim stranama kruga.

Prema Zjakić i Milković (2010) djeca koja radije biraju i koriste hladne boje (pretežno zelenu i plavu) puno više promišljaju od druge djece. Odabir i korištenje crne, smeđe i sive boje pokazuje tendenciju prema devijantnom ponašanju. Djeca kojoj je posebno potrebna toplina i ljubav izabiru crvenu, a narančastu dijete koje će se u narednim godinama bolje prilagoditi u životu (Zjakić i Milković, 2010). Djeca koja pokazuju interes prema zelenoj boji fali sigurnosti, a žutu boju biraju djeca kojoj treba veći nadzor odraslih. Plava boja zanima djecu koja imaju kontrolirano ponašanje i djecu koja potiskuju svoje emocije (Zjakić i Milković, 2010).

Prema Jakubinu (1989), Johannes Itten je napravio najbolju sistematizaciju kontrastnih svojstva boja i dijelimo ih na:

- 1.kontrast boje prema boji
- 2.kontrast svjetlo-tamno
- 3.kontrast toplo-hladno
- 4.komplementarni kontrast
- 5.simultani(istodobni) kontrast
- 6.kontrast kvalitete
- 7.kontrast kvantitete

4.1. Kontrast boje prema boji

Kontrast boje prema boji je „najjednostavniji koloristički kontrast“ u kojem se „uzimaju se i uspoređuju samo čiste boje.“ (Huzjak, 2010, 7). Da bi se on ostvario potrebno je koristiti najmanje 3 različite boje.

Kako navodi Huzjak (2010) razlikujemo:

- a) kontrast boje prema boji I reda – u ovom kontrastu najveća je razlika između primarnih boja žute, crvene i plave jer one ne sadrže nimalo neke od druge dvije boje.
- b) kontrast boje prema boji II reda – ovaj kontrast između sekundarnih boja ima nešto manji intenzitet u odnosu na primarne boje
- c) kontrast boje prema boji III reda - najmanji kontrast s najmanjim intenzitetom

Također Itten (1973) opisuje kako kontrast boje prema boji ne predstavlja veliki zahtjev promatraču jer je riječ o bojama koje su postigle najveći intenzitet određene kromatske vrijednosti. Kao što crno i bijelo označavaju krajnji stupanj svijetlo - tamnog kontrasta, tako i odnos između žute, crvene i plave boje predstavlja stupanj kontrasta boje prema boji. Narančasta, zelena i ljubičasta boja su slabije po svojoj kromatskoj vrijednosti od žute, crvene i plave boje pa stoga daju i slabiji kontrast, dok je dojam kojeg stvaraju boje trećega reda još slabiji.

4.2. Kontrast svijetlo - tamno

Jakubin (1989) navodi kako je kontrast svijetlo – tamno najizraženiji kod crne i bijele boje, ali se može izraziti i svim ostalim bojama dodavanjem crne ili bijele boje. „Čak i bez dodavanja crne i bijele boje imaju vlastitu količinu svjetla, tzv. valere, pa je tako žuta najsvjetlija, slijedi ju narančasta, zatim crvena i zelena, pa plava i na kraju ljubičasta kao najtamnija.“ (Huzjak, 2010, 8).

4.3. Kontrast toplo – hladno

Istraživanjima je potvrđeno da boje u nama mogu izazivati osjećaj topline i osjećaj hladnoće. Provedeno je istraživanje u kojoj su u plavozelenoj prostoriji ljudi višu temperaturu osjetili kao nižu, dok su u crvenonarančastoj prostoriji nižu temperaturu osjetili kao višu. Drugo istraživanje se provelo u staji za trkaće konje gdje je jedna polovica bila plavozelena, a druga crvenonarančasta. U plavozelenom dijelu staje konji su se smirili i ohladili, dok su u crvenonarančastom dijelu staje ostali zagrijani i nemirni. Svim istraživanjima i analizama utvrđeno je da je najtoplija boja crvenonarančasta, a najhladnija plavozelena. „Općenito toplim se bojama smatraju žuta, narančasta i crvena boja sa svojim nijansama, a hladnim zelena, plava i ljubičasta sa svojim tonovima. Na Ostwaldovu krugu boja sve tople nalaze se na desnoj polovini kruga, a hladne na lijevoj.“ (Jakubin, 1989: 22). Najjači toplo-hladni kontrast javlja se u kombinaciji plavozelene s narančastocrvenim. Dodavanjem tople boje hladnoj učinit ćemo je toplijom. Tople boje se vizualno šire i približavaju, a hladne se vizualno skupljaju i udaljavaju. (Jakubin, 1989).

4.4. Komplementarni kontrast

Komplementarni kontrast je najsnažniji i najjači koloristički kontrast. „Nastaje kad stavimo u međusobni odnos dvije boje, jednu osnovnu s bojom dobivenom miješanjem drugih dviju osnovnih boja.“ (Jakubin, 1989, 22) Osnovne boje su plava, žuta i crvena pa ako na primjer uzmemo plavu boju i suprotstavimo joj ljubičastu jer ona nastaje miješanjem preostalih dviju osnovnih boja dobit ćemo komplementarni kontrast. „Ako se pomiješaju dvije boje komplementarnog kontrasta, tada one daju neutralnu sivu (22), u fizici bijelu kao što međusobno pomiješane osnovne boje ili sve boje sunčeva spektra daju bijelo svjetlo.“ (Jakubin, 1989: 22). Tu pojavu možemo usporediti s vatrom i vodom. Vatra i voda su totalne suprotnosti i čine veliki kontrast, ali ako ih pomiješamo, međusobno se poništavaju. Svaka boja ima samo jedan komplementarni par.

Komplementarni parovi su:

crvena i zelena

žuta i ljubičasta

plava i narančasta

Crvena, žuta i plava su osnovne boje, a njihov komplementarni par nastaje miješanjem preostale dvije osnovne boje. Prema tome je crvenoj komplementarna zelena koja nastaje miješanjem plave i žute. Žutoj je komplementarna ljubičasta koja nastaje miješanjem plave i crvene, a plavoj je komplementarna narančasta koja nastaje miješanjem crvene i žute.

Prema Arnheimu (1987) iako su za izradu maksimalnog kontrasta potrebne komplementarne boje, postoje i druge konfrontacije, poput plave i žute boje koje također tvore međusobno isključive tonove. Nema žutog u čistom plavom, niti plavog u čistom žutom, pa prema tome i te dvije boje svoje razlike artikuliraju bez poteškoća. Međutim, nema ovog polariteta u takvom kontrastu jer se odvija u ograničenom sektoru sustava boja. Obje boje imaju isti djelomični izraz: metalna hladnoća u plavoj i žutoj boji te toplina u crvenoj i plavoj boji. Kako Arnheim iznosi svoje mišljenje da u svakoj pojedinoj boji postoji nešto jednostrano. Slično jednostrano raspoloženje nalazi se i u pozadini slike temeljene na paleti koja isključuje jednu od primarnih boja. Odsutnost plave boje u Rembrandtovim djelima iznosi nam ljudski doživljaj s pomoću određenog temperamenta.

4.5. Simultani (istodobni) kontrast

„Simultanim odnosno istodobnim kontrastom nazivamo pojavu kada naše oko, promatrajući plohu obojenu nekom bojom, istodobno zahtijeva pa i vidi komplementarnu boju one boje kojom je obojena ploha, iako u stvarnosti ona ne postoji.“(Jakubin 1989, 23). Kako navodi Jakubin (1989) ako se na sredini velike crvene plohe nalazi mali crni kvadratić presijavat će se u boji koja je komplementarna crvenoj, a to je zelena. Ako je ploha pak bila plave boje kvadratić će se presijavati na žuto, a ako je ploha bila zelene boje kvadratić će se presijavati na crveno. Što duže promatramo glavnu boju, odnosno boju plohe to će nam kvadratić imati intenzivniju boju.

4.6. Kontrast kvalitete

Čistoća, jarkost i zasićenost određuju kvalitetu boje. Boje sunčeva spektra su najčišće i najintenzivnije. Na jarkost, zasićenost i čistoću boje utječemo dodavanjem crne, bijele ili sive boje. „Kontrastom kvalitete nazivamo suprotnost zasićenih, jarkih, čistih boja prema mutnim ili zagasitim ili ostalim tonovima nastalim degradacijom.“ (Jakubin, 1989, 23). Ako želimo da kontrast kvalitete bude dobro primjetan i pravilno korišten potrebno je da degradirana boja nastane dodavanjem crne, bijele ili sive. Degradirana boja je ona boja koja je manje čista i intenzivna zbog dodavanja većih količina sive boje ili vode. Ako smo koristili zelenu boju, dodavanjem crne ćemo dobiti tamnozelenu, a dodavanjem bijele svjetlozelenu. (Jakubin, 1989).

4.7. Kontrast kvantitete

„Kontrast kvantitete odnosi se na odnos veličina dviju ili više obojenih ploha ili mrlja boja. To je suprotnost mnogo — malo, veliko — maleno. Kontrast kvantitete zapravo je kontrast proporcija — koliko koje boje.“ (Jakubin, 1989, 24). Kako bi odredili koliko je boje, odnosno količinski odnos boje na umu trebamo imati intenzitet (jačinu) boje i veličinu obojene plohe odnosno mrlje. Kao i u kompoziciji, tako i u kontrastima težimo usklađenosti i uravnoteženosti obojenih ploha. „Nositelji količine svjetla u boji određuju i materijalnu količinu boje na plohe koja teži uravnoteženosti. Tako će najsvjetlije žute biti potrebno tri puta manje od najtamnije ljubičaste, a crvene i zelene otprilike jednako. Sličnom se progresijom mogu odrediti i ostali odnosi između spektralnih boja.,, (Huzjak 2010, 9).

5. Metodologija istraživanja

Kontrast kao jedan od kompozicijskih načela vizualnog jezika i element likovnog jezika jest neizostavan dio dječjih likovnih radova. S obzirom na njegovu sveprisutnost u dječjem likovnom izrazu proveli smo istraživanje s djecom rane i predškolske dobi u Dječjim vrtićima

„Zvončica“ i „Maginja“ s 40 djece iz 3 predškolske skupine u razdoblju od ožujka do svibnja 2024 godine.

5.1. Cilj i istraživačka pitanja

U ovom istraživanju koristila se kvalitativna metoda istraživanja. Kvalitativna metoda nam pomaže provesti istraživanje toliko duboko i temeljito da drugi kada ga čitaju imaju dojam da je ono što čitaju istinito. (M. Brajdić Vuković, I. Miočić, N. Čekolj, i J. Ledić, 2021).

Cilj istraživanja

1. Utvrditi sposobnost djece rane i predškolske dobi s obzirom na dob da uoče i koriste kontrast u svojim likovnim izrazima.

Hipoteze:

1. Djeca rane i predškolske dobi najlakše svladavaju kontrast boje prema boji
2. Djeca rane i predškolske dobi umjereno teško savladavaju toplo hladni kontrast
3. Djeca rane i predškolske dobi najteže savladavaju kontrast kvalitete
4. Što je dijete starije, to bolje uočava i koristi kontrast u svom likovnom izrazu

5.2. Uzorak ispitanika i postupak istraživanja

Istraživanje se provelo individualno s odgajateljicama u prostorijama Dječjeg vrtića „Zvončica“ u Splitu i „Maginja“ u Kaštel Sućurcu. Uzet je uzorak od 40 djece iz tri vrtićke skupine u dobi od tri, četiri, pet i šest i sedam godina čiji su se likovni radovi prikupljali u periodu od ožujka do svibnja 2024 godine. Prosječna dob sudionika u istraživanju jest pet godina i tri mjeseca. Nakon što su dječji likovni radovi prikupljeni i opservirani podijeljeni su u 3 kategorije:

- Skupina dječjih radova s nedovoljno razvijenim osjećajem za kontrast
- Skupina dječjih radova s djelomično razvijenim osjećajem za kontrast
- Skupina dječjih radova s razvijenim osjećajem za kontrast

Svakoj od skupina dodijeljeni su kodovi, tako je skupini dječjih radova s nedovoljno razvijenim osjećajem za kontrast dodijeljen kod 0. Skupini dječjih radova s djelomično razvijenim osjećajem za kontrast dodijeljen je kod 1, a skupini dječjih radova s razvijenim osjećajem za kontrast dodijeljen je kod 2.

Kao mjerni instrumenti korišteni su dječji likovni radovi djece rane i predškolske dobi od tri, četiri, pet, šest i sedam godina koji su prema svojim karakteristikama i korištenim bojama svrstani u tri navedene skupine.

Postupak istraživanja

Istraživanje je započelo suradnjom s odgajateljicama koje su dopustile da se istraživanje provodi u njihovoj skupini i skupljanjem suglasnosti roditelja da se radovi njihove djece smiju koristiti u svrhu izrade završnog rada. Djeca su imala zadane motive, u prvoj skupini su to bili „kišobrani“, u drugoj „suncokreti“, a u trećoj „zagađeni potok“. Kao poticaj su im ponuđene različite slike motiva i boje. Zadana tehnika je bila tempera, a radovi su odraz dječje kreativnosti i vlastitog doživljaja s obzirom na ponuđene poticaje. U prvoj skupini gdje su motiv bili „kišobrani“ ponuđene su bile primarne boje plava, žuta i crvena jer je očekivani kontrast za taj rad bio kontrast boje prema boji. U drugoj skupini u kojoj su motiv bili „suncokreti“ ponuđene boje su bile plava, žuta, ljubičasta i narančasta jer je očekivani kontrast bio toplo hladni kontrast. U ovoj skupini djeca su sama miješala boje te dodala na radove smeđu i zelenu boju. U trećoj skupini u kojoj je motiv bio „zagađeni potok“ djeca su imala ponuđene sve čiste boje uz dodatak crne, bijele i sive kako bi stupnjevala boju. Nakon što su radovi prikupljeni uslijedila je opservacija i analiza radova. Radovi su kategorizirani u 3 skupine, a to su skupina radova s nedovoljno razvijenim osjećajem za kontrast, skupina radova s djelomično razvijenim osjećajem za kontrast i skupina radova s razvijenim osjećajem za kontrast. U prvoj skupini likovnih radova analizirali smo kako djeca uočavaju i koriste kontrast boje prema boji. Ako su koristili manje od tri čiste boje likovni radovi su dobili kod 0, ako su koristili tri čiste boje, ali s primjesama drugih boja likovni radovi su dobili kod 1, a ako su korištene 3 ili više čistih boja likovni radovi su dobili kod 2. U drugoj skupini likovnih radova analizirali smo kako djeca uočavaju i koriste toplo hladni kontrast. Iako su na ovim likovnim radovima svi imali ili kombinaciju ljubičasto narančaste boje ili plavo žute kodovi 0, 1 i 2 su dodijeljeni ovisno o intenzitetu i omjeru korištenih boja. U trećoj skupini likovnih radova analizirali smo

kako djeca uočavaju i koriste kontrast kvalitete. Ako su koristili isključivo čiste boje likovni radovi su dobili kod 0, ako su korištene čiste boje međusobno pomiješane likovni radovi su dobili kod 1, a ako su korištene čiste boje pomiješane s crnom, bijelom ili sivom likovni radovi su dobili kod 2. S obzirom na radove, odnosno rezultate smo provjerili jesu li postavljene hipoteze s početka istraživanja istinite i ima li kakvih zanimljivih odstupanja.

6. Rezultati i rasprava

Tablica 1. Procjena dječjih likovnih uradaka

KOD 0		KOD 1		KOD 2		Σ	
f	%	f	%	f	%	f	%
9	22,5%	14	35,0%	17	42,5%	40	100%

Kod 0- nedovoljno razvijen osjećaj za kontrast (9)

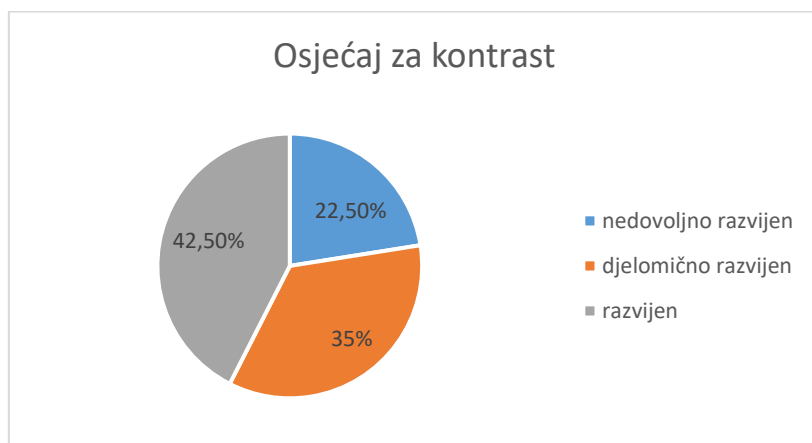
Devetoro djece u dobi od tri do pet godina, te četvero starije djece između šest i sedam godina su pokazali nedovoljno razvijen osjećaj za kontrast u svojim likovnim radovima. Najmlađe dijete ima tri godine i jedanaest mjeseci, a najstarije sedam godina.

Kod 1 - djelomično razvijen osjećaj za kontrast (14)

Četrnaest djece koja imaju djelomično razvijen osjećaj za kontrast u svojim radovima imaju između četiri i šest godina, te je među njima samo jedno dijete od sedam godina. Najmlađe dijete ima četiri godine i tri mjeseca, a najstarije sedam godina.

Kod 2 - razvijen osjećaj za kontrast (17)

Sedamnaest djece ima razvijen osjećaj za kontrast i oni imaju između četiri i sedam godina. Najmlađe dijete ima četiri godine, a najstarije sedam godina i četiri mjeseca.

Graf 1. Procjena dječjih likovnih uradaka

U tablici 1. prikazana je procjena dječjih likovnih uradaka. Procjena se izvršila tako da su se prikupljeni radovi opservirali i kategorizirali u tri skupine, a to su skupina radova s nedovoljno razvijenim osjećajem za kontrast, skupina radova s djelomično razvijenim osjećajem za kontrast i skupina radova s razvijenim osjećajem za kontrast. Radovi su se kategorizirali s obzirom na određene kriterije i karakteristike. U prvoj odgojnoj skupini gdje je bio zadan kontrast boje prema boji promatralo se jesu li korištene tri ili više čiste boje. U drugoj odgojnoj skupini gdje je bio zadan toplo hladni kontrast promatralo se koliko su intenzivne boje, u kojem su omjeru korištene te ima li primjesa drugih boja. U trećoj odgojnoj skupini gdje je bio zadan kontrast kvalitete promatralo se jesu li korištene boje stupnjevane, odnosno jesu li pomiješane s crnom, bijelom ili sivom bojom. Prva skupina s nedovoljno razvijenim osjećajem za kontrast broji devet djece i to bi značilo da s obzirom na ukupan broj sudionika u istraživanju 22,5% djece nema razvijen osjećaj za kontrast. S obzirom na to da je prosječna dob sudionika u istraživanju oko pet godina i tri mjeseca postotak je malo viši nego očekivani. Dobiveni rezultati negiraju hipotezu 4 koja je glasila da što su djeca starija bolje uočavaju kontraste. Iako se ta hipoteza ispostavila uglavnom istinitom u istraživanju smo imali nekoliko odstupanja. U prvoj odgojnoj skupini gdje su tema bili kišobrani i kontrast boje prema boji imamo likovni uradak djeteta od pet godina s kodom 0, iako likovni uradci šest mlađih sudionika ima kod 1 ili 2. U drugoj odgojnoj skupini gdje su tema bili suncokreti i toplo hladan kontrast samo jedan likovni uradak ima kod 0, a to je uradak djeteta od šest godina i pet mjeseci, iako mlađa djeca od čak četiri godine imaju kod 2. U trećoj odgojnoj skupini gdje je tema bio

zagađeni potok i kontrast kvalitete imamo čak dva likovna uratka djece od sedam godina s kodom 0, iako su oni najstariji i očekivano je bilo da će njihovi likovni uradci dobiti najviši kod odnosno kod 2.

Tablica 2. likovni radovi „kišobrani“ - kontrast boje prema boji

KOD 0		KOD 1		KOD 2		Σ	
f	%	f	%	f	%	f	%
2	13%	5	33,3%	8	53,3%	15	100%

Tablica 3. likovni radovi „suncokreti“ - kontrast toplo hladno

KOD 0		KOD 1		KOD 2		Σ	
f	%	f	%	f	%	f	%
1	9,09%	4	36,3%	6	54,5%	11	100%

Tablica 4. likovni radovi „zagađeni potok“ - kontrast kvalitete

KOD 0		KOD 1		KOD 2		Σ	
f	%	f	%	f	%	f	%
6	42,8%	5	35,7%	3	21,4%	14	100%

U tablici 2. , tablici 3. i tablici 4. prikazane su procjene dječjih likovnih uradaka po kodovima 0, 1 i 2, ali za svaku odgojnu skupinu je zasebna tablica. U tablici 2. prikazani su rezultati procjene dječjih likovnih uradaka u prvoj odgojnoj skupini u kojoj su tema bili „kišobrani“ i kontrast boje prema boji. U tablici 3. prikazani su rezultati procjene dječjih likovnih uradaka u drugoj odgojnoj skupini u kojoj su tema bili „suncokreti“ i kontrast toplo hladno. U tablici 3. prikazani su rezultati procjene dječjih likovnih uradaka u trećoj odgojnoj

skupini u kojoj su tema bili „zagađeni potok“ i kontrast kvalitete. Analizirajući podatke iz tablica 2. , 3. i 4. možemo vidjeti da se nisu sve postavljene hipoteze s početka istraživanja ispostavile istinite. Hipoteza 1 je glasila da djeca rane i predškolske dobi najlakše savladavaju kontrast boje prema boji iako nam podaci iz tablica dokazuju da to ipak nije istina. Iako su odstupanja minimalna, podaci ukazuju na to da djeca rane i predškolske dobi najlakše savladavaju toplo hladni kontrast. Prema tome ni druga hipoteza se nije ispostavila istinita, a to je da djeca rane i predškolske dobi umjereno teško savladavaju toplo hladni kontrast. Prema dobivenim rezultatima hipoteza 1 bi trebala glasiti da djeca rane i predškolske dobi najlakše savladavaju toplo hladni kontrast, a hipoteza 2 da djeca rane i predškolske dobi umjereno teško savladavaju kontrast boje prema boji. Hipoteza 3 je glasila da djeca rane i predškolske dobi najteže savladavaju kontrast kvalitete i ona se nedvojbeno pokazala istinitom. Najveći broj likovnih uradaka, čak njih šest je dobilo kod 0, a kod 2 su imala tek tri likovna uratka što potkrepljuje navedenu hipotezu. Također u usporedbi s preostale dvije odgojne skupine, skupina s likovnim radovima kontrasta kvalitete ima najviše likovnih uradaka s kodom 0, čak njih šest, dok u preostale dvije zajedno imamo samo tri likovna, rada s kodom 0. Analizom svih dobivenih podataka ispunjen je cilj ovog istraživanja koji je bio utvrditi sposobnost djece rane i predškolske dobi s obzirom na dob da uoče i koriste kontrast u svojim likovnim izrazima. Dobiveni rezultati pokazuju da gotovo pola sudionika, odnosno 42,5% djece ima razvijen osjećaj za kontrast i da ga prepoznaje i koristi u svojim likovnim radovima, 35% ima djelomično razvijen, a samo 22,5% djece nema razvijen osjećaj za kontrast.

7. Analiza dječjih radova

7.1. Skupina dječjih radova s nedovoljno razvijenim osjećajem za kontrast

Slika 1: kišobrani (3,11 godina)

U likovnom radu djeteta od 3 godine i 11 mjeseci nije uočeno prepoznavanje kontrasta boje prema boji. Da bi se ostvario kontrast boje prema boji potrebno je koristiti najmanje 3 različite čiste boje. Od boja je korištena isključivo plava boja različitih intenziteta, te s toga smatram da ovo dijete ima nedovoljno razvijen osjećaj za kontrast boje prema boji. Motiv su bili kišobrani, međutim na ovom radu motiv nije prepoznatljiv. Ovaj rad u razvojnom smislu ne prati dob djeteta i interpretacija nije u skladu s dobi djeteta. Kompozicija je zadovoljavajuća, dinamična, s ispunjenim središnjim dijelom, dok su krajevi prazniji. Tekstura nije svugdje jednaka jer u središnjem dijelu imamo guste nanose boje, a u krajevima raspršene kapljice boje.

Slika 2: suncokreti (6,5 godina)

U likovnom radu djeteta od 6 godina i 5 mjeseci primjećujemo nedovoljno razvijen osjećaj za toplo hladni kontrast. Iako su korištene tople i hladne boje, primjećujemo miješanje boja što umanjuje intenzitet boje, a samim time i kontrast. Ljubičasta boja korištena je kao pozadina, dok su narančasti oblici smješteni u prvom planu. Topla boja oblika nam daje dojam da se oblici nalaze bliže, dok hladna pozadina stvara dojam udaljenosti. Tekstura pozadine djeluje grubo, ali i dinamično. Boja je nanošena gusto i neravnomjerno, kraćim potezima kista. Kompozicija je dinamična i oblici su raspoređeni u središnjem dijelu.

Slika 3: zagađeni potok (3,5 godina)

U likovnom radu djeteta od 3 godine i 5 mjeseci primjećujemo nedovoljno razvijen osjećaj za kontrast kvalitete. Da bi se ostvario kontrast kvalitete potrebno je određenu boju degradirati s crnom, bijelom ili sivom, a na ovom radu primjećujemo samo korištenje čistih

boja. Ovaj dječji rad koristi tri dominantne boje, a to su plava, zelena i crvena. Plava boja zauzima donji dio rada, zelena je u sredini, dok crvena prekriva gornji dio. Linije su slobodne, nepravilne i dinamične. Nema jasnih oblika, ali se može naslutiti da je prikazan potok (plava), drveće ili biljke (zelena) i možda zemlja (crvena). Primjetna je tekstura od poteza četkice različitih debljina i smjerova.

7.2. Skupina dječjih radova s djelomično razvijenim osjećajem za kontrast

Slika 4: kišobrani (6,9 godina)

U likovnom radu djeteta od 6 godina i 9 mjeseci primjećujemo djelomično razvijen osjećaj za kontrast boje prema boji. Korištene su 3 čiste boje što je potrebno da bi se kontrast ostvario, ali u određenim dijelovima ima miješanja boja što umanjuje kontrast. Dijete je u radu koristilo primarne boje, a to su plava, žuta i crvena. Boje su raspoređene ravnomjerno po slici i time stvaraju uravnoteženu kompoziciju. Ponavljanje oblika u različitim bojama stvara osjećaj ritma i harmonije unutar slike. Linije koje se pojavljuju na ovom radu su pravilne, ravne i zakrivljene. Tekstura je glatka i boja je nanošena ravnomjerno preciznim pokretima kista.

Slika 5: suncokreti (7 godina)

U likovnom radu djeteta od 7 godina primjećujemo djelomično razvijen osjećaj za toplo hladni kontrast. U ovom radu dominiraju tople boje poput narančaste i smeđe, te hladne boje poput ljubičaste i zelene. Kombinacija toplih i hladnih boja stvara kontrast, ali zbog omjera istih kontrast nije toliko izražajan, pa možemo reći da dijete ima djelomično razvijen osjećaj za toplo hladni kontrast. Pozadina je obojena toplom narančastom bojom. Ljubičasti i zeleni elementi cvijeta stvaraju hladan kontrast u odnosu na toplu pozadinu. Boja nije svugdje nanesena ravnomjerno, a linije su različite jer imamo regularnih i neregularnih. Tekstura je gruba, postignuta kraćim potezima kista i gustim nanosima boje na pojedinim dijelovima. U razvojnom smislu je rad dobar i prati dob djeteta.

Slika 6: zagađeni potok (6,10 godina)

U likovnom radu djeteta od 6 godina i 10 mjeseci primjećujemo djelomično razvijen osjećaj za kontrast kvalitete. Djelomično je razvijen jer u određenom segmentu možemo

primijetiti blago degradiranje crvene boje. Rad koristi širok spektar boja, uključujući zelenu, smeđu, plavu, crvenu, rozu i žutu. Ova raznovrsnost boja nam dočarava djetetovu kreativnost. Boje su intenzivne i zasićene, što doprinosi vizualnoj privlačnosti rada. Na radu možemo uočiti različite teksture stvorene potezima četkice. Područje s točkama ima izraženu teksturu s gusto nanesenim bojama, dok zelena i smeđa područja imaju nešto glađu teksturu. Kompozicija rada je uravnotežena, s jasnim dijelovima za različite elemente. U gornjem dijelu rada se nalaze točke, srednji dio zauzima smeđa zemlja, a donji dio zelena trava i plava voda. Dijelovi slike su jasno definirani, što pokazuje djetetovo razumijevanje i snalaženje u prostoru.

7.3. Skupina radova s razvijenim osjećajem za kontrast

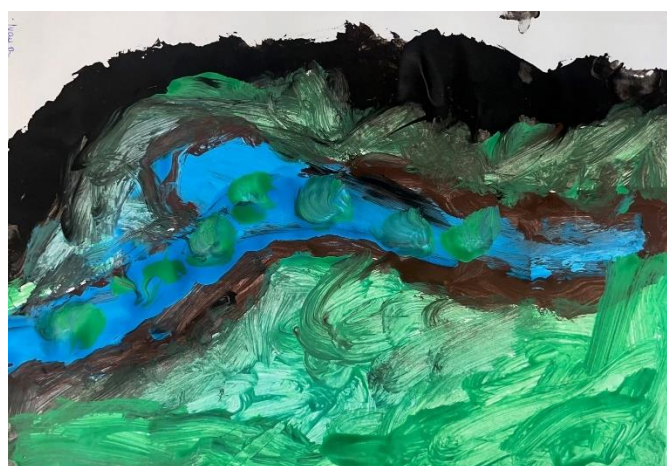
Slika 7: kišobrani (7 godina)

U likovnom radu djeteta od 7 godina primjećujemo razvijen osjećaj za kontrast boje prema boji. Kontrast je ostvaren jer su korištene najmanje 3 različite čiste boje. U ovom radu su korištene primarne boje, a to su plava, žuta i crvena. Raspoređene su ravnomjerno po cijelom radu, stvarajući uravnoteženu i harmoničnu kompoziciju. Ponavljanje oblika kišobrana u različitim bojama stvara osjećaj ritma i harmonije unutar slike. Tekstura je glatka i linije su pravilne. Boja je nanošena ravnomjerno i oblici su pravilni.

Slika 8: suncokreti (7 godina)

U likovnom radu djeteta od 7 godina primjećujemo razvijen osjećaj za toplo hladni kontrast. Rad koristi dominantno plavu boju za pozadinu, što je hladna boja, i žutu boju za cvjetove, što je topla boja. Omjer korištenih boja i smještaj oblika na pozadinu dodatno pojačava i dočarava kontrast. Žuti suncokreti se ističu na plavoj pozadini što stvara jak kontrast. Plava pozadina zauzima veći dio rada, dok su žuti suncokreti smješteni u središnjem dijelu. Ovaj raspored stvara uravnoteženu kompoziciju koja fokus stavlja na središnji motiv. Tekstura je na dijelovima glatka, a na dijelovima grublja. Linije su slobodne i ima ih u svim smjerovima.

Slika 9: zagađeni potok (6,6 godina)

U likovnom radu djeteta od 6 godina i 6 mjeseci primjećujemo razvijen osjećaj za kontrast kvalitete. Korištene boje su plava, zelena i smeđa od kojih je svaka degradirana. Kompozicija je dinamična s izrazitim kontrastom između različitih dijelova slike. Dominiraju

zemljane boje (zelena, smeđa), s plavom koja predstavlja vodu. Kontrast boja je izražen, posebno između plave rijeke i tamnih brežuljaka. Potezi kistom su slobodni i dinamični što je karakteristično za dječji izraz. Tekstura je bogata i varira od glatkih do grubih površina. Linije su slobodne i raspršene u svim smjerovima.

8. Zaključak

U ovom istraživanju likovni radovi djece su se prikupljali u tri odgojne skupine predškolske djece u dobi od tri do sedam godina. Opservacijom i analizom prikupljenih dječjih radova u skupinu dječjih likovnih radova s nedovoljno razvijenim osjećajem za kontrast nalazi se devet likovnih radova. U skupini s djelomično razvijenim osjećajem za kontrast nalazi se njih četrnaest, a u skupini s razvijenim osjećajem za kontrast nalazi ih se sedamnaest. Postavljene hipoteze da djeca rane i predškolske dobi najlakše savladavaju kontrast boje prema i da djeca rane i predškolske dobi umjereno teško savladavaju toplo hladni kontrast nisu potvrđene. Iako su odstupanja bila minimalna ipak je analizom likovnih radova utvrđeno da djeca lakše i bolje uočavaju i koriste toplo – hladni kontrast od kontrasta boje prema boji. Hipoteza da djeca rane i predškolske dobi najteže savladavaju kontrast kvalitete je potvrđena što je vidljivo iz njihovih likovnih radova na kojima uočavamo da malen broj djece stupnjuje boje, već ih uglavnom koriste čiste. Hipoteza koja glasi da što je dijete starije, to bolje uočava i koristi kontrast u svom likovnom izrazu je djelomično potvrđena. Iako su starija djeca uglavnom pokazivala bolje rezultate, odnosno veću sposobnost uočavanja i korištenja kontrasta u svom likovnom izrazu imali smo nekoliko iznimki. Provedenim istraživanjem dolazimo do zaključka da djeca najlakše savladavaju toplo – hladni kontrast, da umjereno teško savladavaju kontrast boje prema boji i da najteže savladavaju kontrast kvalitete. Također starija djeca uglavnom lakše i bolje uočavaju i koriste kontraste u svojim likovnim radovima. U radu na ovom istraživanju susreli smo se s nekoliko ograničenja, a to je mali broj ukupnih sudionika, velik broj djece iste dobi i malo vremena za provođenje aktivnosti. U budućim istraživanjima možemo istraživati kako i koliko specifične likovne vježbe utječu na sposobnost djece da prepoznaju i koriste kontraste u svojim likovnim radovima ili ponoviti isto istraživanje s istom djecom i dogodne da vidimo mijenja li se njihova sposobnost uočavanja i korištenja kontrasta s povećanjem dobi.

Sažetak

U ovom radu cilj je bio utvrditi sposobnost djece rane i predškolske dobi s obzirom na dob da uoče i koriste kontrast u svojim likovnim izrazima. Istraživanje je provedeno na uzorku od 40 djece u dobi od tri, četiri, pet, šest i sedam godina, a provelo se u dječjim vrtićima “Zvončica” i “Maginja”. Likovni radovi su se skupljali od ožujka do svibnja 2024 godine. Nakon što su radovi prikupljeni i analizirani podijeljeni su u tri skupine s obzirom na određene kriterije i karakteristike. Radovi su podijeljeni u skupinu dječjih likovnih radova s nedovoljno razvijenim osjećajem za kontrast, s djelomično razvijenim osjećajem za kontrast i s razvijenim osjećajem za kontrast. Nakon provedenog istraživanja rezultati su pokazali da djeca najlakše savladavaju toplo hladni kontrast, umjereno teško savladavaju kontrast boje prema boji, a najteže savladavaju kontrast kvalitete. Prilikom opservacije dječjih likovnih radova uočena su i minimalna odstupanja koja negiraju hipotezu da starija djeca bolje uočavaju i koriste kontraste u svom likovnom izrazu. Iako je to uglavnom istinito, nije pravilo.

Ključne riječi: dječji likovni radovi, kontrast, sposobnost djece rane i predškolske dobi

Summary

The aim of this paper was to determine the ability of children of early and preschool age to perceive and use contrast in their visual expressions. The research was conducted on a sample of 40 children aged three, four, five, six and seven, and was conducted in the "Zvončica" and "Maginja" kindergartens. The works of art were collected from March to May 2024. After the works were collected and analyzed, they were divided into three groups with regard to certain criteria and characteristics. The works are divided into a group of children's art works with an insufficiently developed sense of contrast, with a partially developed sense of contrast and with a developed sense of contrast. After the research, the results showed that children mastered the warm-cold contrast the easiest, the color-to-color contrast was moderately difficult to master, and the quality contrast was the hardest to master. During the observation of children's art works, minimal deviations were observed, which negate the hypothesis that older children better perceive and use contrasts in their artistic expression. Although this is mostly true, it is not the rule.

Keywords: children's artwork, contrast, ability of early and preschool children

9. Literatura

1. Arnheim, R. (1971). Umetnost i vizualno opažanje. *Beograd: Naučno delo.*
2. Belamarić, D. (1986). *Dijete i oblik.* Zagreb: Školska knjiga
3. Brajdić Vuković, M., Miočić, I., Čekolj, N. & Ledić, J. (2021). *Kvalitativna studija slučaja: od ideje do realizacije.* Sveučilište u Rijeci, Filozofski fakultet. Preuzeto s <https://urn.nsk.hr/urn:nbn:hr:186:253983>.
4. Huzjak, M. (2002). Učimo gledati 1-4 (priručnik likovne kulture za nastavnike od 1. do 4. razreda osnovne škole). *Zagreb: Školska knjiga.*
5. Huzjak, M. (2010). *Učimo gledati 5-8: priručnik likovne kulture za nastavnike predmetne nastavnike.*
6. Itten, J. (1973). Umetnost boje. *Beograd: Umetnička akademija u Beogradu.*
7. Jakubin, M. (1989). *Osnove likovnog jezika i likovne tehnike: priručnik za likovnu kulturu.* Institut za prdagoška istraživanja Filozovskog fakulteta Sveučilišta.
8. Šarančić, S. (2014). Dobrobiti likovnog stvaralaštva. *Napredak: Časopis za interdisciplinarna istraživanja u odgoju i obrazovanju*, 154(1-2), 91-104. Preuzeto s <https://hrcak.srce.hr/138833>.
9. Zjakić, I. i Milković, M.(2010.) Psihologija boja. *Varaždin: Veleučilište u Varaždinu.*
10. Zupančić, T. i Hudoklin, D. (2016). Likovne strategije i likovni tipovi djece. *Školski vjesnik*, 65 (Tematski broj), 301-311. Preuzeto s <https://hrcak.srce.hr/160222>

Obrazac A.Č.

SVEUČILIŠTE U SPLITU
FILOZOFSKI FAKULTET

IZJAVA O AKADEMSKOJ ČESTITOSTI

kojom ja Marija Šimičić, kao pristupnik/pristupnica za stjecanje zvanja sveučilišnog/e prvostupnika/ce Ranog i predškolskog odgoja izjavljujem da je ovaj završni rad rezultat isključivo mogega vlastitoga rada, da se temelji na mojim istraživanjima i oslanja na objavljenu literaturu kao što to pokazuju korištene bilješke i bibliografija. Izjavljujem da niti jedan dio završnog rada nije napisan na nedopušten način, odnosno da nije prepisan iz necitiranoga rada, pa tako ne krši ničija autorska prava. Također izjavljujem da nijedan dio ovoga završnog rada nije iskorišten za koji drugi rad pri bilo kojoj drugoj visokoškolskoj, znanstvenoj ili radnoj ustanovi.

Split, 19.09.2024.

Potpis

Marija Šimičić

**Izjava o pohrani i objavi ocjenskog rada
(završnog/diplomskog/specijalističkog/doktorskog rada - podcrtajte odgovarajuće)**

Student/ica: Marija Šimičić
Naslov rada: Kontrast u dječjem likovnom
izrazu
Znanstveno područje i polje: Interdisciplinarno, obrazovne znanosti
Vrsta rada: Završni rad
Mentor/ica rada (ime i prezime, akad. stupanj i zvanje):
izv. prof. dr. sc. Marija Brajčić
Komentor/ica rada (ime i prezime, akad. stupanj i zvanje):

Članovi povjerenstva (ime i prezime, akad. stupanj i zvanje):

doc. dr. sc. Dubravka Kušćević
asistentica Mia Mijajica

Ovom izjavom potvrđujem da sam autor/autorica predanog ocjenskog rada (završnog/diplomskog/specijalističkog/doktorskog rada - zaokružite odgovarajuće) i da sadržaj njegove elektroničke inačice u potpunosti odgovara sadržaju obranjenog i nakon obrane uređenog rada.

Kao autor izjavljujem da se slažem da se moj ocjenski rad, bez naknade, trajno javno objavi u otvorenom pristupu u Digitalnom repozitoriju Filozofskoga fakulteta Sveučilišta u Splitu i repozitoriju Nacionalne i sveučilišne knjižnice u Zagrebu (u skladu s odredbama Zakona o visokom obrazovanju i znanstvenoj djelatnosti (NN br. 119/22).

Split, 19.09.2024.

Potpis studenta/studentice: Marija Šimičić

Napomena:

U slučaju potrebe ograničavanja pristupa ocjenskom radu sukladno odredbama Zakona o autorskom pravu i srodnim pravima (111/21), podnosi se obrazloženi zahtjev dekanici Filozofskog fakulteta u Splitu.